

sees. Nad rippuvad fui marjad veiseste wartega muna-
sarja lüüsies finni. Nende förmal on veel hulg erneetera
funni kanepi iwa suuruseid munakesi, mis niisamati nahk-
ümbruses ja warreleste otsas seisavad.

Et munade sündimisega tuttawaks saada, selleks kat-
sume noore lana (kes veel mitte pole munenud) munas-
arja läbi. Kui meie munasarjast terawa nuaga läbi
lõikame ja lõigu mikrostoobi all läbi waatame, siis leiame
sealt hulga veise ümmargust, kuulinägu mitmesuurust
orgaanist, misle lestell ilsa veise ümmargune rakuks on.
Need on veel walmimatad munad, millest igaüks nõnda-
nimetatud rakuks on. Schleiden ja Schwann
on meile näidanud, et elajad ja taimed, niisamuti ka
inimene ise, veiseatest elavatest sisuga kevatestest (kuuli-
festest, rakuhestest cellula), milles muna walge olni leida,
ülesse ehitatud on. Need algmateriali kogutesed jagunewad
ja muudavad oma kerakuju narmastelest, lehtedeks ic., mil-
lest aega mööda lõik leba jaud (orgaanid) sünniwad.

Linnu munad ei jää mitte lauaks selleks algseisusesse.
Kuna nad oma nahkümbruse werejonelede läbi toitu-
saavad, misle nad nõndanimetatud rebu terakesteks
ümber muudavad, ei läha nad mitte üksi suuremaiks,
wäid rebuterakeste hulga läbi tuleb estalgune lespait ühes
oma rakuksega wälja voole. Uuoste juure tulew ja ruttu
lašwaw rebuterakeste kogu lähab aegamööda kollakamaks,
temast saab, lübidelt üeldud, kollane muna rebu ehet
„munasora.“ Muna rebu farw — kollakas, kollane,
punakas ehet rohelis — on selle järelle, missugust sõõti
lind sõõb.

Kui meie munasarjast ühe veise muna kes tema
nahkspilese seest ettevaatlilult wäljawõdtame, siis näeme,
et seesama täitsa munetud muna rebu sarnane on: ta on
ümmargune, kollane, rebunahakesega jaotud kuulisele, milles
pinnal rõngaümagune (3 millimeetriti läbimõõtjaline)
walge lapile on, mida idutäpikeseks ehet armits
nimetada wõime. Reedame meie selle rebuksilese õra

ja lõikame ta läbi, siis leiame, et sellest idutäpikesest sel-
getarwa (eedetud muna juures hõlltarwa) pinnalihikene
rebu ümber end wâija loutab, luna idutäpikese all pude-
linägu pehmest walgest munorebusi prundilene rebu siise
tungib; tema lehtrinäau ülema otsa peal on nimetatud
idutäpise. Selles munasarjast wõtetud rebuksilese seisab
linnu muna ise meie silma ees. Kõik muud jaud, mis
meie munetud muna juures veel näeme, on pârast poole
juure tulnud, wâhemä tahatsuselised jaud. Kudas see
algmunakene omaks figimiseks looduse nõuudmisel ette
walmistatud, fugutatud, saab, sellest ei hõssa meie siin râa-
kima, waid waatame paljalt, kudas muna omast „sarjast“
wâlja saab. On munakene parajalt walmiinud, siis
lõh!eb tema nahkline ümbris ning saabob oma sisu, mu-
nakese, ühe võnsa orgaani, tuve, munatee (Eileiter ehet
Duct), siisse. Siin weeretab ta end aegamööda alla
poole edasi, luna tema ümber munawalge, „pilwe.“ forra-
sesed, mis tupe seisasti wâlja imbuwad nagu lume forra-
sesed weerewa lume palli ümber, asuwad. Ümbes 3
tunni jees on noor muna $\frac{2}{3}$ jagu (25 santimeetrit) tupe-
teel edasi jõudnud. Niisama pituus aja sees lõpetab ta
wiimase $\frac{1}{3}$ omast teekäigist ja jääb nüüd tupe alumise
otsasse lauemaiks ajaks — 12 tunni 24 tunnils — pi-
tama. Siin sünib talle lasulgas selga: Lubja jaud osu-
wad foore's fossu ning annavad munale kindla warju
wâlimiste äparduste waštus ümber. On see wiimne töö
lõppenud, siis tuleb muna, oma terawa otsaga ees, ilmale.
Kes ei oleks lüll muna ilusat ja puhasi luju imestanud,
milles sündiw mitte üksi warju ei leia, waid
millest ta fa oma esimest toitu ja tarvilist õhku saab,
milles ta nagu tätliseles uinub, olgu see tätlise fa ernetera
suurune, nagu kolibri muna, ehet fa mehe pea tugewune,
nagu jaona linnu oma!

Siin lohal wõime fa selle peale õhige paremine
waadata, kust see tuleb, et muna seesi sagedaette teisi
lehakesi ja wõeraid jagusi leitasse. Et muna-